

Titelgegevens / Bibliographic Description

Titel	Zondenregisters / W. van Gent.
Auteur(s)	Gent, W. van
In	<i>Documentatieblad Nadere Reformatie</i> , 4 (1980), no. 2, p. 39-42.
Copyright	2007 / W. van Gent SSNR Claves pietatis.
Producent	Claves pietatis / 2007.07.17; versie 1.0
Bron / Source	Onderzoeksarchief / Research Archive Nadere Reformatie
Website	Sleutel tot de Nadere Reformatie
Nummer	B99000626

De digitale tekst is vrij beschikbaar voor persoonlijk gebruik, voor onderzoek en onderwijs. Respecteer de rechten van de rechthebbenden. Commercieel gebruik is niet toegestaan.

Het 'Onderzoeksarchief Nadere Reformatie' bevat digitale documenten over het gereformeerd Piëtisme en de Nadere Reformatie in Nederland tot 1800. Het is doorzoekbaar met de 'Bibliografie van het gereformeerd Piëtisme in Nederland (BPN)' op de website 'Sleutel tot de Nadere Reformatie'.

The digital text is free for personal use, for research and education. Each user has to respect the rights of the copyright holders. Commercial use is prohibited.

The 'Research Archive Nadere Reformatie' contains digital documents about reformed Pietism and the Nadere Reformatie in the Netherlands until 1800. These can be retrieved by searching the 'Bibliography of the reformed Pietism in the Netherlands (BPN)' database at the 'Sleutel tot de Nadere Reformatie' website.

ZONDENREGISTERS

Voor mij liggen enkele merkwaardige boekjes die, wat de inhoud betreft, een grote overeenkomst (met elkaar) vertonen. Het eerste dat ik hier wil noemen is het z.g. "Biegt-Boecxken der Christenen. Dat is: „Een register van de Sonden tegen de Wet Gods, seer bequaem om tot kennisse zijner sonden te komen. Eertijts t'samen gestelt door Josias van Houten, in sijn leven bedienaer des H. Evangeliums tot Renisse¹, ende daarna tot Ziericzee. Ende nu van nieuws uytghegeven, oversien en vermeerderd, door Gisbertus Voetius". t'Amsterdam 1664.

Het wil zijn een opsomming van zonden tegen de wet Gods, gerangschikt per gebod. Niet ten onrechte staat er "opnieuw uitgegeven". Want het is niet door Voetius samengesteld doch het is een uitbreiding van een werkje dat omstreeks 1620 geschreven is door Josias van Houten genaamd "Kortewegh ofte Catechismus". Van deze Josias van Houten is weinig bekend. Meertens schrijft dat hij een piëtistische predikant was en noemt hem in één zin met Teellink en Udemans.

J. v. Houten werd geboren in 1582 te Sluis in Vlaanderen waar zijn vader Gillis predikant was.

Na afgestudeerd te zijn in Leiden onder Gomarus werd hij in 1609 door Godefridus Udemans bevestigd als predikant te Renesse.

In 1621 vinden we hem, doch nu als collega van Udemans te Zierikzee; doch kort daarna, in 1623 stierf hij.

Van hem zijn 3 werkjes bekend, die hij geschreven heeft waarvan één hiervoor genoemd dat slechts in naam de meeste opgang heeft gemaakt.

Meertens schrijft: "Toen de eerste oplage van dat boekje was uitverkocht legde Voetius in 1637 een 2e uitgave ter perse, vermeerderd en overzien onder de tytel **Biegt Boecxken**".

Mijns inziens is het jaartal, dat Meertens opgeeft van deze heruitgave onjuist, want in het voor mij liggende exemplaar van 1664 schrijft Voetius het volgende: "Onder andere is wel voor t'volkomenste Register by ons gehouden geweest t'geene eertyts de Eerw. ende Godtvruchtige man Godes Josias van Houten, met sijnen **Korten Wegh ofte Catechismus** in druck gegeven hadde. Doch dewijle geen exemplaren daer van meer te bekomen waeren is van over vele jaren, myn wensch ende verlangen geweest, dat t'selve Register herdrukt ende van yeder een gebruyckt mochte worden".

Deze voorrede van Voetius is gedateerd 1645; waaruit mag worden aangenomen dat deze 1e herdruk geweest is in 1645 i.p.v. 1637.

Ten andere spreekt Voetius steeds over het register van J. v. Houten; of dit het gehele boekje geweest is zal voorlopig nog een vraag blijven,

zonden, welke genoemd worden in een boek van Jac. Durham n.l. "Verklaring over de 10 geboden". Van mij zelf, verklaart hij, heb ik niets aan dit boekje toegevoegd, dan alleen het voorstuk: van de verzwaring van de zonden; en aan het eind vermeerderd met de zonde tegen het evangelie door Nic. Byfield, en een toegift op het 10e gebod door Jac. Durham.

Het derde boekje dat ik wil noemen en dat dezelfde geest ademt als het voorgaande, is het zgn. "Swart register van duijssent zonden, dienende tot ontdeckinge, ende opweckinge, van den vervallen yver en Godtvruchtigheyt der hedendaeghsche genaemde Ledematen enz.". Door Jacobus Hondius, Utrecht 1724 (2e druk, 1e druk was in 1679).

Hondius haalt in zijn voorrede de voorgenoemde werkjes niet aan; hij stelt ook de zonden niet op volgens de orde van de tien geboden doch voor het gemak van de lezer naar het a b c; genummerd van 1 tot 1000. Zijn aanhef van elke zonde is ook anders als de voorgaande. Bijvoorbeeld: 662. "Sondigen soodanige menschen, die ledematen zijnde, nochtans gewoon zijn de predicatien van Godts Woordt te versuymen: Hetwelk Paulus als sonde aenteeckent Hebr. 10 vers 25". Kenmerkend is dat de opgesomde zonden sterk gericht zijn op practische voorbeelden doch het geheel lijkt een zeer zelfstandig werk.

Het volgend boek, dat een soortgelijke inhoud heeft, is dat van Godfridus Udemans "Practycke dat is Werckelijcke oeffeninghe van de Christerlijcke hoofd deuchden. Gheloove, Hope ende Liefde. tot Dordricht 1632 (3e druk) (1e druk 1612).

PRACTYCKE,

DAT IS,
Werckelijcke oeffeninghe van de Christelijcke
hoofd deuchden,
Ghebove, Hope, ende Liefde.

**Seer nut ende profijtelich voor alle eenboudighe
Christenen** (insonderlic in desen tye om eenen
bitteren ende ghriften gram te legghen van
haren saligheit.

Door **GODEFRIDUS UDEMANS, C.F.** Bedienaer des
H. Evangelij tot Zierikzee.

*Den 4ten Druk, in den Afscheit ende op den 1ten Oct. 1672. Gedrukt
aan Mat. 11. vers 12. in de welcke van het Con. Franc. Lande, ende
de Practycke van dat eenen men. Ghelov. ende Liefde.*

TOT DORDRICHT.

Door **FRANCOIS BOUT**, Drukker, woneer in de
Nieuwe Waterstraat, bij de Fabriek van
de Watermolen, in de Maerstr. 1632.

DEN CHRISTELIICKEN LEYTSMAN

Aenwijzende

**De Practycke der Waer bekeeringhe / on-
der de gelykenheit van eenen Krijgsveldt
Waffen-biddich voor gheheit.**

**Waer in Wydsloepelijc verhandelt wert hoe
dat het werck der waer bekeeringe bequamelijc
soude moghen aengewagen ende voltoecten wesen.**

GHESTELT.

Door **WILLEM TIEELINCK**, Dienaer des
H. Evangelij, tot Middelburg, in Zeelande.

MIDDELBVRGH.

Ghedrukt by **Haar vaderen Heeren**, Boeck-vercooperen
woneer op de Maer, inde Vlaender Galey, Anno 1632.

IV-42

Hier in behandelt Udemans de 10 geboden, uitgebreid met een remedie tegen die zonde.

Achter in het boek is een zonde register per gebod opgenomen.

Ook Willem Teellink heeft 2 boeken geschreven waarin hij een zonde register heeft opgenomen. Het eerste is "Den Christelycken Leytsman aenwijsende de practycke der warer bekeeringhe enz". Daarin schrijft hij: "Wij zullen hier voorstellen die bysondere sonden welcke Perkins optekent tegen elk gebodt in sijn Tractaatken: "Eene Vermaninghe tot Boetveerdicheit", t'Amsterdam 1610.

Ook in zijn "Noodwendigh Vertoogh aengaende den tegenwoordigen bedroefden Staet van Gods Volck", Middelburg 1627, geeft Teellinck een genummerde opsomming van de zonden die tegen elk gebod in zwang waren.

In het algemeen kan gesteld worden dat Voetius, Teellink en Koelman, zoals ze zelf ook schrijven, gebruik hebben gemaakt van Engelse Puriteinse schrijvers ter completering van de zondenregisters.

Of Josias van Houten dit ook gedaan heeft bij het samenstellen van zijn boekje is niet bekend. Wel waren er omstreeks die tijd al enkele boeken met zulke registers voorhanden nl. van Perkins, Byfield, Teellink en Udemans, waarvan enkele met de opstelling van Van Houten overeen komen.

Opgave van boeken welke genoemd zijn:

Boetveerdicheit 1610 W. Perkins 1558-1602

Practycke 1612 G. Udemans 1580-1649

Leydsman 1618 W. Teellink 1579-1629

Catelogus van Zonden 1619 N. Byfield 1579-1622

Catechismus 1620? J. v. Houten 1582-1623

Noodwendigh Vertoog 1627 W. Teellink 1579-1629

Biegt Boecxken 1655 G. Voetius 1589-1676

Swart Register 1679 J. Hondius 1629-1691

Spiegel der Wet 1690 J. Koelman 1632-1695

Over de 10 geboden ? J. Durham 1622-1658.

De werken van Byfield en Durham bestaan alleen in het Engels en zijn niet in het Ned. vertaald.

W. v. Gent